

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/49/2019
Identifikačné číslo spisu: 7506210124
Dátum vydania rozhodnutia: 30.04.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Mária Trubanová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:7506210124.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ K. S., bývajúcej v F., 2/ O. K., bývajúcej vo C., 3/ I. N., bývajúcej v D., 4/ W. X., bývajúcej vo C. a 5/ Q. A., bývajúceho vo C., všetci zastúpení JUDr. Rudolfom Maníkom, PhD. - ADVOKÁT s.r.o., Advokátska kancelária, so sídlom v Košiciach, Jantárová 30, proti žalovaným 1/ X. A., bývajúcemu vo C., zast. JUDr. Adrianou Kmecovou, advokátkou, so sídlom v Košiciach, Moldavská cesta 6, 2/ K. A., bývajúcemu vo C. a 3/ K. A., bývajúcemu vo C., o určenie nehnuteľnosti do dedičstva, vedenom na Okresnom súde Košice - okolie pod sp. zn. 14C/205/2006, o dovolaní žalovaných 1/, 2/, 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 21. februára 2018 sp. zn. 11Co/448/2017, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalobcovia 1/ až 5/ majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice - okolie (ďalej ako „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 5. decembra 2013 č. k. 14C/205/2006-128 určil, že do dedičstva po neb. Q. A., nar. M., zomrelom M., naposledy bytom C., patria nehnuteľnosti zapísané na Okresnom úrade J. v kat. úz. D. na LV č. XXXX ako orná pôda na parc. E č. 436 s výmerou 1536 m², ako orná pôda na parc. E č. 437 s výmerou 1179 m², ako trvalé trávnaté porasty na parc. E č. 438 s výmerou 243 m² v podiele 1/2 pod B1, na Okresnom úrade J. v kat. úz. D. na LV č. XXXX ako trvalé trávnaté porasty na parc. E č. 439 s výmerou 178 m² v podiele 1/2 pod B1, na Okresnom úrade J. v kat. úz. C. na LV č. XXXX ako orná pôda na parc. E č. 424 s výmerou 17 825 m², ako orná pôda na parc. E č. 433 s výmerou 18 267 m², na Okresnom úrade J. v kat. úz. C. na LV č. XXXX ako orná pôda na parc. E č. 151/1 s výmerou 9504 m² v podiele 2/8 pod B1, na Okresnom úrade J. v kat. úz. C. na LV č. XXXX ako orná pôda na parc. E č. 246 s výmerou 22 324 m² v podiele 7/10 pod B1, na Okresnom úrade J. v kat. úz. C. na LV č. XXXX ako orná pôda na parc. E č. 172 s výmerou 2840 m², ako orná pôda na parc. E č. 212 s výmerou 1662 m² a ako záhrady na parc. E č. 22 s výmerou 2428 m² v podiele 1/2 pod B1, na Okresnom úrade J. v kat. úz. C. na LV č. XXXX ako orná pôda na parc. E č. 264/1 s výmerou 25 752 m² v podiele 2/8 pod B1, na Okresnom úrade J. v kat. úz. C. na LV č. XXXX ako orná pôda na parc. E č. 207/1 s výmerou 47 162 m² a ako chmeľnice na parc. E č. 231/1 s výmerou 47 244 m² v podiele

39/240 pod B12. Ďalším výrokom vyslovil, že žalovaní 1/ - 3/ sú povinní spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcom trovy konania vo výške 1 261,26 eur do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Toto svoje rozhodnutie odôvodnil okresný súd tak, že vychádzal zo žaloby žalobcov, ktorí uviedli, že sú právnymi nástupcami poručiteľa Q. A., žili spoločne v jednej obci a niektorí s ním aj v spoločnej domácnosti, s poručiteľom mali veľmi dobrý vzťah a nikto z nich nemal vedomosť, že by bol daroval nehnuteľnosti žalovanému 1/. Žalovaný 1/ podľa žalobcov spoluvlastnícke podiely na nehnuteľnostiach nemohol nadobudnúť vydržaním na základe notárskej zápisnice osvedčujúcej vyhlásenie o vydržaní z 28. februára 2000, preto majú naliehavý právny záujem na určení, že predmetné nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľovi Q. A., zomrelom M.. Výkonaným dokazovaním, z notárskej zápisnice o vyhlásení o vydržaní nehnuteľností z 28. februára 2000 sp. zn. N 54/2000, Nz 54/2000 zistil, že žalovaný 1/ sa stal spoluvlastníkom nehnuteľností parc. č. 424, roľa vo výmere 17 825 m², so stavom v KN identifikované totožne ako orná pôda parc. č. 433, roľa vo výmere 18 267 m², so stavom v KN identifikované totožne ako orná pôda, v časti B1 v 2/3, v časti B2 v 1/3, v pozemno-knižnej vložke č. 60 v kat. úz. C. (D.) ako parc. č. 436, roľa vo výmere 1601 m², so stavom v KN identifikované totožne ako orná pôda parc. č. 437, roľa vo výmere 1489 m², so stavom v KN identifikované totožne ako orná pôda, parc. č. 438, lúka vo výmere 241 m², so stavom v KN identifikované totožne ako trvalý trávny porast, parc. č. 439, pasienok vo výmere 180 m², so stavom v KN identifikované totožne ako trvalý trávny porast, v časti B1 v 1/2, v pozemno-knižnej vložke č. 59 v kat. úz. C. (D.) ako parc. č. 151/1, roľa vo výmere 9504 m², so stavom v KN identifikované totožne ako orná pôda v časti B3 v 2/8, v pozemno-knižnej vložke č. 44 v kat. úz. C. (C.) ako parc. č. 246, roľa vo výmere 22 324 m², so stavom v KN identifikované totožne ako orná pôda, v časti B1 v 7/10-nách, pozemno-knižná vložka č. 43 v kat. úz. C. (C.) ako parc. č. 172, roľa vo výmere 5083 m², so stavom v KN identifikované ako parc. č. 172, orná pôda vo výmere 2840 m², parc. č. 212, roľa vo výmere 1662 m², so stavom v KN identifikované totožne ako orná pôda, parc. č. 22, záhrada vo výmere 2428 m², so stavom v KN totožne identifikované, v časti B1 v 1/2, v pozemno-knižnej vložke č. 45 v kat. úz. C. (C.) ako parc. č. 264/1, roľa vo výmere 25 752 m², so stavom v KN identifikované totožne ako orná pôda, v časti B3 v 2/8, LV č. XXXX v kat. úz. C. ako parc. č. 207/1, orná pôda vo výmere 47 162 m², parc. č. 231/1, chmeľnice vo výmere 47 244 m², v časti B7 v 39/240 a B8 v 39/240-inách. Z notárskej zápisnice ďalej vyplýva, že na základe neperfektnej kúpno-predajnej zmluvy s vlastníckymi účinkami v 20-tych rokoch odkúpili S. A. s manželkou O. A., rod. F. od knihovaných spoluvlastníkov Y. W. a jeho manželky K. W., rod. D. ich podiely v pozemno-knižnej vložke č. 113 pod B7 a B8 v kat. úz. J. (v súčasnosti zapísané na LV č. XXXX) a tieto nehnuteľnosti spolu so svojimi nehnuteľnosťami vedenými v kat. úz. D. v pozemno-knižnej vložke č. 59 pod B3, v pozemno-knižnej vložke č. 60 pod B1, v kat. úz. C., v pozemno-knižnej vložke č. 43 pod B1, v pozemno-knižnej vložke č. 44 pod B1, v pozemno-knižnej vložke č. 45 pod B3, v kat. úz. D. v pozemno-knižnej vložke č. 122 pod B1 a B2 previedli v 30-tych rokoch na svojho syna V. A., ktorý ich v roku 1945 previedol na svojho syna Q. A.. Q. A. užíval tieto nehnuteľnosti ako vlastné až do roku 1980, kedy ich daroval svojmu synovi X. A., ktorý ich užíva v dobrej viere ako vlastné dodnes. Tento stav je v obci známy a všeobecne rešpektovaný a nebol nikdy knihovanými spoluvlastníkmi, ani ich právnymi nástupcami spochybňovaný a ani tretími osobami rušený. Žalovaný 2/ sa kúpnu zmluvou registrovanou pod č. C. stal podielovým spoluvlastníkom nehnuteľností zapísaných na LV č. XXXX ako parc. č. 22, záhrada vo výmere 2428 m², parc. č. 172 vo výmere 2840 m² a parc. č. 212 vo výmere 1662 m², obe parcely ako orná pôda v podiele 1/2 nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX ako parc. č. 264/1 vo výmere 25 752 m², orná pôda v podiele 2/8 a nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX ako parc. č. 151/1 vo výmere 9504 m², orná pôda v podiele 2/8. Uvedené nehnuteľnosti sa nachádzajú v kat. úz. C.. Žalovaný 3/ sa na základe kúpnej zmluvy registrovanej pod č. C. stal spoluvlastníkom nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX kat. úz. C. ako parc. č. 246 vo výmere 22 324 m², orná pôda v podiele 7/10. Medzi účastníkmi nebolo sporné, že od pôvodného pozemnoknižného vlastníka Y. W. a jeho manželky K. W., rod. D. nadobudol nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom konania, právny predchodca účastníkov - prastarý otec S. A. a O. A., rod. F.. Z výpovedí žalobcov zistil, že nikto z rodiny ani ich matka, nemal vedomosť o tom, že by v roku 1980 otec účastníkov poruč. Q. A. previedol darovacou zmluvou na žalovaného 1/ uvedené nehnuteľnosti. Všetci súrodenci žili spolu v jednej obci a mali vedomosť každý o tom druhom, mali veľmi dobré vzťahy s rodičmi, a preto rozhodne popierali, že by došlo k darovaniu zo strany otca len žalovanému 1/, pretože práve on mal naštrbené vzťahy s otcom a určité obdobie sa s ním ani nerozprával. Poukázali na potvrdenie z 11. augusta 2008, v ktorom Obec

C. oznámila, že pozemky vedené ako parc. č. KN E 424 a KN E 433 kat. úz. C. sa nachádzajú v lokalite, ktorá je určená podľa schváleného územného plánu obce na výstavbu priemyselného parku. Práve tieto dve parcely si žalovaný 1/ ponechal vo výlučnom vlastníctve a ostatné uvedené v notárskej zápisnici, ktoré sa nachádzajú mimo obce, previedol kúpnu zmluvou na svojich synov (žalovaných 2/ a 3/). Uviedli, že z parc. č. 22, vedenej v pozemno-knižnej vložke č. 43, bolo v roku 1961 vyvlastnených 12 árov bývalým Okresným národným výborom pre Miestny národný výbor C. a v roku 1962 tam bola postavená miestna škola, ktorá aj v súčasnosti tam stojí. To nasvedčuje tomu, že žalovaný 1/ nikdy nemohol tieto nehnuteľnosti užívať a túto skutočnosť vedia potvrdiť žiaci, resp. učitelia tejto školy. Po právnom posúdení veci podľa § 132 ods. 1, 2, § 133 ods. 2, § 134 ods. 1, 2, 3, 4, § 129 ods. 1, § 130 ods. 1, 2, 3, § 136 ods. 1, 2, § 629 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) súd dospel k záveru, že žaloba je dôvodná. Žalovaný 1/ v konaní žiadnym spôsobom nepreukázal, že predmetné podiely nehnuteľnosti nadobudol darovacou zmluvou z roku 1980 tak, ako to vyplýva z notárskej zápisnice z 28. februára 2000 N 54/2000, Nz 54/2000, a takisto nepreukázal splnenie zákonom stanovených podmienok pre vydržanie predmetných podielov k nehnuteľnostiam (titul nadobudnutia ani vydržaciu dobu). Uviedol, že pokiaľ ide o žalovaných 2/ a 3/, títo sú iba evidovaní vlastníci, ktorí nadobudli vlastnícke právo kúpnu zmluvou od nevlastníka. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v platnom znení do 30. júna 2016 (ďalej aj „O.s.p.“).

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalovaných po zrušení jeho rozsudku zo dňa 17. februára 2016 č. k. 11Co/506/2014-174 Najvyšším súdom Slovenskej republiky, ďalej aj „SR“ (uznesenie zo dňa 31. októbra 2017 sp. zn. 2 Cdo 99/2017) rozsudkom z 21. februára 2018 č. k. 11Co/448/2017-237 napadnutý rozsudok okresného súdu vo veci samej podľa § 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku č. 160/2015 Z.z. (ďalej aj „CSP“) ako vecne správny potvrdil a tiež ho potvrdil aj vo výroku o trovách konania v časti žalobcom priznaného nároku na náhradu trov konania (prvý výrok). Druhým výrokom zrušil rozsudok vo výroku o trovách konania v časti výšky náhrady trov konania a v rozsahu zrušenia vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Tretím výrokom priznal žalobcom náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania proti žalovaným v plnom rozsahu. Odvolací súd v odôvodnení uviedol, že sa v celom rozsahu stotožňuje so skutkovými a právnymi závermi súdu prvej inštancie, na správnosť ktorých poukazuje, ako aj s odôvodnením napadnutého rozsudku. K rozhodnutiu súdu prvej inštancie na jeho potvrdenie reagujúc na odvolacie dôvody zároveň dodal, že uznesením z 31. júla 2013 č. k. 14C/205/2006-117, právoplatným 10. septembra 2013, súd prvej inštancie konanie o žalobe žalobkyne 1/ O. A. zastavil po právnom posúdení podľa § 19, § 103, § 104 ods. 1 O.s.p. Zároveň z uznesenia Okresného súdu Košice - okolie z 9. decembra 2008 sp. zn. 13D/580/2006, Dnot 101/2006, právoplatného 29. júna 2010 zistil, že dedičstvo po poručiiteľke nadobudli jej deti K. S., rod. A., O. K., rod. A., I. N., rod. A., W. X., rod. A. a Q. A., ktorí aj pôvodne boli v žalobe označení ako žalobcovia a X. A., ktorý je označený ako žalovaný 1/. Okruh označených účastníkov sa po zastavení konania o žalobe O. A. ustálil a v tomto konaní o určenie nehnuteľností do dedičstva, je správny. Právny názor žalovaných, že celé konanie, teda aj konanie o žalobe ďalších označených žalobcov mal súd zastaviť pre nesplnenie podmienok konania („chýbajúcu procesnú subjektivitu jedného z označených navrhovateľov tvoriacich nerozlučné spoločenstvo v čase podania návrhu“), je preto mylný a nesprávny, aj keď proti ich tvrdeniu o nerozlučnom spoločenstve, vzhľadom na predmet konania, nemožno namietat. Odvolací súd sa stotožnil so závermi súdu prvej inštancie pokiaľ ide o v konaní ustálený okruh strán sporu na strane žalobcov aj žalovaných, na ktorý nadväzuje aktívna a pasívna legitímácia sporových strán (teda kto je nositeľom hmotnoprávnych oprávnení a povinností). V konaní ide o nerozlučné spoločenstvo účastníkov, keďže z hmotnoprávnej povahy predmetu konania vyplýva, že nie je možné prejednať vec len voči niektorej zo strán, a práve preto tvoria žalobcovia na jednej strane a žalovaní na strane druhej v tomto konaní nerozlučné spoločenstvo. K odvolaciemu dôvodu podľa ustanovenia § 205 ods. 2 písm. f/ O.s.p. odvolací súd uviedol, že tento odvolací dôvod nie je naplnený. K námietke neexistencie naliehavého právneho záujmu mal krajský súd za to, že súd prvej inštancie správne videl existenciu naliehavého právneho záujmu žalobcov na tejto žalobe v tom, že ako vlastníci, resp. spoluvlastníci sporných pozemkov sú v katastri nehnuteľností zapísaní žalovaní 1/ - 3/, ktorých vlastnícke (spoluvlastnícke) právo žalobcovia popierajú. V prejednávanej veci výrok rozsudku, ktorým sa žalobcovia domáhali určenia, že určité nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiiteľovi, plne rešpektuje úpravu, ktorá bola v čase rozhodovania súdu prvej inštancie zakotvená v § 80 písm. c/ O.s.p. (viď napr. rozsudky Najvyššieho súdu SR z 11. decembra

2008 sp. zn. 3 Cdo 44/2008, z 30. júna 2008 sp. zn. 5 Cdo 147/2007, z 29. januára 2008 sp. zn. 1 Cdo 43/2007, z 26. júla 2007 sp. zn. 3 Cdo 25/2007, zo 16. decembra 2008 sp. zn. 1 Cdo 26/2007), z ktorej vyplývala prípustnosť určovacieho návrhu, že konkrétna vec (hnuteľná alebo nehnuteľná) patrí do dedičstva po poručiteľovi, ktorým návrhom sa môže v sporovom konaní takéhoto určenia domáhať ten, kto je dedičom poručiteľa (resp. do úvahy prichádzajúcim dedičom), prípadne jeho právnym nástupcom. Žaloba na určenie, že určitá vec patrí do dedičstva po poručiteľovi, nepredstavovala tzv. inú žalobu, ktorá v ustanovení § 80 O.s.p. nebola v čase jeho účinnosti uvedená, ale ide o žalobu podľa § 80 písm. c/ O.s.p., ktorá sledovala ochranu vlastníckeho práva (§ 137 písm. c/ CSP). Názor žalovaných, že k takému určeniu mohlo dôjsť len v konaní o dedičstve podľa ustanovenia § 175a a nasl. O.s.p., ktorého účastníkmi boli iba do úvahy prichádzajúci dedičia (t. j. tí, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú poručiteľovými dedičmi, a ak takých osôb niet, štát), je mylný. Rozhodovanie súdu v spore o určenie, že určitá vec patrí do dedičstva po poručiteľovi, nenahrádza konanie o dedičstve podľa § 175a a nasl. O.s.p. Samotné prejednanie dedičstva po poručiteľovi v dedičskom konaní, ktoré je svojou podstatou nesporovým konaním, by nemohlo odstrániť spornosť vlastníctva k tomu istému predmetu medzi žalobcami (poručiteľovými dedičmi) na jednej strane a žalovanými (neúčastníkmi takéhoto nesporového konania) na strane druhej. Názor žalovaných o vylúčení naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.) vychádzajúci z ustanovenia § 175a a nasl. O.s.p. nie je preto správny. Žalovaní taktiež namietali, že na poslednom pojednávaní im bola odňatá možnosť konať pred súdom, keď im vôbec nebolo umožnené vyjadriť sa k dokazovaniu a k právnej stránke veci. Odvolací súd zistil, že pojednávania dňa 5. decembra 2013 (posledné pojednávanie vo veci) sa nezúčastnili žalovaný 1/, ktorý na predvolanie riadne prevzal dňa 21. októbra 2013 a žalovaný 3/, u ktorého platí domnienka doručenia uložením zásielky na pošte (§ 46 O.s.p.). Pojednávania sa zúčastnil žalovaný 2/, ktorý bol splnomocneným zástupcom žalovaných 1/ a 3/, a ktorý ich neprítomnosť ospravedlnil a uviedol, že títo súhlasia s tým, aby súd podľa § 101 ods. 2 O.s.p. pojednával v ich neprítomnosti (zápisnica z pojednávania č. 1. 122). Z obsahu zápisnice odvolací súd zistil, že právny zástupca žalobcov uviedol, že trvá na žalobe, nežiada vypočúť skôr navrhnutých svedkov, žalovaný 2/ uviedol, že žalobcovia nepreukázali opak vyplývajúci z osvedčenia o vydržaní a schváleného registra obnovenia pozemkov, následne súd prítomných účastníkov poučil podľa § 120 ods. 4 O.s.p. a títo zhodne uviedli, že ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania nemajú. Súd potom vyhlásil dokazovanie za skončené. Z uvedenej chronológie procesných úkonov na pojednávaní vyplýva, že žalovaný 2/ (aj ako splnomocnený zástupca žalovaných 1/ a 3/) mal zabezpečenú možnosť vyjadriť sa pred súdom, prípadne navrhnúť ďalšie dôkazy, resp. vyjadriť sa k právnej stránke veci, predniesť záverečnú reč, teda žalovaným nebola odňatá možnosť konať pred súdom. Odvolací súd poukazuje aj na tú skutočnosť, že zo zápisnice nevyplýva, že by žalovaný 2/ na pojednávaní namietal protokoláciu, a to, že mu nie je umožnené vyjadriť sa či už k dôkazom alebo k právnej stránke veci. V súvislosti s námietkou žalovaných o nepresvedčivosti rozsudku vo vzťahu k žalovaným 2/ a 3/ odvolací súd poukazuje na zásadu „nemo plus ad alium transfere potest, quam ipse habet“ (nikto nemôže na druhého preniesť viac práva, ako sám má), čo v prejednávanej veci znamená, že žalovaný 1/ nemohol kúpnu zmluvou previesť na žalovaných 2/ a 3/ nehnuteľnosti, ktorých vlastníkom nebol, teda nemohol preniesť na nich viac práv, ako mal on sám. V sporovom konaní, ako je aj posudzovaná vec, sa uplatňuje prejednaciaci zásada, z ktorej vyplýva, že strany sporu majú jednak povinnosť tvrdenia, jednak dôkaznú povinnosť. Navrhovanie dôkazov má priamu spojitosť s povinnosťou tvrdenia (§ 79 ods. 1, § 101 ods. 1 O.s.p. účinného v čase rozhodovania súdu prvej inštancie), pričom povinnosť označiť dôkazy sa vzťahovala na všetky tvrdenia, ktoré sa uviedli v žalobnom návrhu a vo vyjadrení žalovaných. Cieľom dôkaznej povinnosti je unesenie dôkazného bremena v rozsahu, v ktorom dôkazné bremeno spočíva na účastníkovi konania, bez ohľadu na jeho procesné postavenie. Nesplnenie dôkaznej povinnosti prináša so sebou také rozhodnutie súdu, ktoré vychádza zo skutkového základu zisteného z dôkazov navrhnutých účastníkom v opačnom procesnom postavení, než je účastník, ktorý nesplnil alebo nedostatočne splnil svoju dôkaznú povinnosť. Splnenie dôkaznej povinnosti neznamená automaticky unesenie dôkazného bremena. Dôkazným bremenom (v spojitosti s dôkaznou povinnosťou) sa rozumie zodpovednosť účastníka za výsledok konania, ktoré závisí od zistení z navrhnutých a vykonaných dôkazov. V praxi môžu navrhnuté dôkazy vyznieť (po ich vykonaní a vyhodnotení) ako nepoužiteľné zdroje informácií vo vzťahu k uplatnenej súdnej ochrane bez zreteľa na procesné postavenie účastníka. Zmysel uplatňovania dôkazného bremena spočíva v zabezpečení reálneho uplatnenia základného práva na súdnu ochranu aj v

prípadoch, v ktorých sa vykonávajú všetky navrhnuté dôkazy, výnimočne aj iné ako navrhnuté dôkazy, a súd napriek tomu nemá jednoznačný skutkový základ pre svoje rozhodnutie. V takom prípade musí rozhodnúť v situácii dôkaznej núdze, ktorej dopad (neúspech v konaní) pričíta tomu účastníkovi, na ktorom predovšetkým podľa predpisov hmotného práva leží dôkazné bremeno, t. j. zodpovednosť za preukázanie skutočností významných z hľadiska hmotného práva. Z obsahu zápisnice o pojednávaní z 5. decembra 2013 vyplýva, že žalovaný 2/, ktorý bol splnomocneným zástupcom aj žalovaného 1/ a 3/ návrhy na dokazovanie nemal. Odvolací súd sa preto stotožňuje s argumentáciou súdu prvej inštancie, že v konaní žalovaný 1/ žiadnymi dôkazmi nepreukázal, že spoluvlastnícke podiely k nehnuteľnostiam nadobudol darovacou zmluvou z roku 1980, takisto nenavrhol dôkazy preukazujúce splnenie zákonom stanovených podmienok pre vydržanie spoluvlastníckych podielov k sporným nehnuteľnostiam, a teda žalovaný neunesli svoje dôkazné bremeno (§ 120 ods. 1 O.s.p.). K námietke žalovaných, že vo veci konajúci sudca rozhodoval ako vylúčený sudca, odvolací súd udáva, že v priebehu konania žalovaný nevniesli námietku zaujatosti proti zákonnej sudkyňi podľa v tom čase účinného ustanovenia § 15a O.s.p. Ich tvrdenie v odvolaní o tom, že vo veci konala vylúčená sudkyňa nespĺňa náležitosti námietky zaujatosti (aj z dôvodu, že námietku zaujatosti mohli uplatniť najneskôr na prvom pojednávaní vo veci, alebo do 15 dní odkedy sa mohli dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený). Na podanie, ktoré nespĺňa náležitosti námietky zaujatosti, súd neprihliadne. Pretože z obsahu spisu nevyplýva, akým spôsobom súd určil základnú sadzbu tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby, t. j. z akej tarifnej hodnoty vychádzal a akým spôsobom dospel k jej určaniu, zrušil odvolací súd rozsudok vo výroku o trovách konania v časti samotnej výšky nároku na náhradu trov konania. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP). Výrok o trovách odvolacieho a dovolacieho konania vyplýva z ustanovenia § 453 ods. 1, 3, § 396 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP, podľa ktorých boli úspešným žalobcom priznané trovy odvolacieho a dovolacieho konania, o výške ktorých rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením (§ 262 ods. 2 CSP).

3. Proti rozsudku krajského súdu podali žalovaní 1/, 2/, 3/ (ďalej aj „dovolateľa“) dovolanie, prípustnosť ktorého výslovne opreli o § 420 písm. b/, e/, f/ CSP s akcentom porušenia ich práva na spravodlivý proces závažným spôsobom. Dovolateľa rozdelili námietky do piatich bodov, a to: I. chýbajúca procesná subjektivita žalobcu (navrhovateľa) z nerozlučného procesného spoločenstva a neoddeliteľná zodpovednosť ostatných subjektov tohto procesného spoločenstva za procesnú situáciu, II. prekročenie návrhu, resp. vyhovieť žalobe bez kvalifikovanej zmeny žaloby, III. absencia výzvy súdu účastníkom konania podľa ustanovenia § 118 ods. 4 O.s.p. a odňatie práva dovolateľom na záverečnú reč, IV. nerovnaké postavenie a vylúčený sudca prvostupňového súdu, V. nepresvedčivosť napadnutého rozsudku. Konkrétne zmätočnosť vady dovolateľa odôvodňovali tým, že odvolací súd, ako aj súd prvej inštancie sa nedostatočne vysporiadali s námietkou nedostatku procesnej subjektivity osoby, ktorá bola v žalobe označená ako žalobca 1/ O. A., rod. S. (matka žalobcov i žalovaného 1/), táto nemala v čase začatia súdneho konania, t. j. dňa 11. septembra 2006, kedy bola súdu doručená žaloba, spôsobilosť byť účastníkom konania, keďže táto osoba ešte pred podaním návrhu na začatie konania zomrela dňa M., pričom prvostupňový súd s touto osobou konal aj napriek „Návrhu na zastavenie konania“ zo dňa 10. novembra 2010 a aj napriek námietkam pri povolení zmeny návrhu žalobcom, o ktorej súd rozhodol aj napriek chýbajúcemu súhlasu pôvodného navrhovateľa 1/. Žalovaní dovolanie ďalej odôvodňujú tým, že v priebehu konania nemohlo dôjsť k zmene žaloby, presnejšie jej petitu, nakoľko zo strany žalobcov nedošlo k podaniu návrhu na zmenu žaloby v samotnom jej obsahu (to znamená k tvrdeniu nových skutočností, ktoré mali byť rozhodujúce pre napadnuté rozhodnutia súdov). Aj napriek tejto chýbajúcej zmene žaloby, a teda poňatia nových skutočností, či podstatne zmeneného, iného skutkového stavu, priamo nielen v samotnom podaní žalobcov, ale následne aj vo výroku súdneho rozhodnutia o zmene žaloby, súdy vyhovieť žalobe na základe iného skutkového stavu, ako tvrdili žalobcovia v žalobe, čím nepochybne porušili právo dovolateľov na spravodlivý proces. Zároveň dovolateľa upozorňujú, že návrh na zmenu žaloby v petite súd ani nedoručoval dovolateľom, a odmietal ho doručiť aj na ich výzvu, čo je taktiež nepochybne porušením práva dovolateľov na spravodlivý proces. Dovolateľa v dovolaní namietali aj absenciu výzvy súdu účastníkom konania v zmysle ustanovenia § 118 ods. 4 O.s.p. a odňatie práva dovolateľov na záverečnú reč, pričom túto skutočnosť odôvodňujú zápisnicou z posledného pojednávania. Dovolateľa akcentujú, že na oboch stupňoch vykazovalo súdne konanie nerovnaké zaobchádzanie s účastníkmi konania, najmä v rámci chaotického

dokazovania. Je závažným pochybením zo strany nižších súdov, že v danej právnej veci sa len uspokojovali s nepravdivými, či zavádzajúcimi tvrdeniami žalobcov a nevykonali žiadne (relevantné) dokazovanie. Rovnako tak dovolatelia upozorňujú, že odvolací súd sa nevyrovnal s námietkou zaujatosti konajúceho sudcu prvého stupňa. Žalovaní zdôrazňujú nepresvedčivosť napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, predovšetkým vo vzťahu k dovolateľom 2/ a 3/, ktorými sa napadnutý rozsudok zaoberá krátkymi vetami, aj to nezrozumiteľnými, keďže zásada, na ktorú poukazoval odvolací súd v odseku 39. odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, je z pohľadu vyšších súdnych autorít posudzovaná odlišne, a to s prihliadnutím na rešpektovanie dobromyseľnosti pri nadobúdaní vlastníctva k pozemku, resp. zásadu dobrej viery poskytovanú súdmi pri spochybňovaní vlastníctva prevodcu (nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 151/2016). Nepresvedčivosť podľa dovolateľov sa týka aj výroku o priznaní náhrady trov konania, najmä dovolacieho konania žalobcom, keďže títo nemali žiadny úspech v dovolacom konaní. Podľa nich existuje viacero dôvodov hodných osobitného zreteľa, pre ktoré by žalobcom nemala byť priznaná žiadna náhrada trov konania. Poukazujú medzi iným aj na súdne konanie vedené na Okresnom súde Košice - okolie pod sp. zn. 14C/82/2009, v ktorom sa prejednáva vec totožná s vecou prejednávanou v tomto konaní, pre rovnaký skutkový základ, čo možno považovať za prekážku litispendencie. Navrhli napadnutý rozsudok a tiež rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, resp. konanie zastaviť.

4. Žalobcovia prostredníctvom právneho zástupcu v písomnom vyjadrení k dovolaniu navrhli dovolanie zamietnuť a priznať im náhradu trov konania v rozsahu 100 % á 292,61 eur, ktoré špecifikovali.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 a 2 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Odôvodnenie rozhodnutia dovolacieho súdu je uvedené v nasledovných bodoch.

6. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (porovnaj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (por. sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 209/2015, 3 Cdo 308/2016, 5 Cdo 255/2014).

7. Už v rozhodnutiach vydaných do 30. júna 2016 najvyšší súd opakovane vyjadril záver aktuálny aj v súčasnosti, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (por. sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 357/2015, 4 Cdo 1176/2015, 5 Cdo 255/2014, 8 Cdo 400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

8. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania v CSP nemožno v žiadnom prípade interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad. Narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím) musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti dovolania - to platí o všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch (por. sp. zn. 1 Cdo 26/2017, 2 Cdo 154/2017, 3 Cdo 42/2017, 5 Cdo 12/2017, 7 Cdo 163/2017, 8 Cdo 73/2017).

9. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 CSP (prípustnosť dovolania pre vady zmätočnosti) a § 421 CSP (prípustnosť dovolania pre riešenie právnej otázky).

10. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

11. V danom prípade žalovaní 1/, 2/, 3/ prípustnosť dovolania opreli o vady zmätočnosti v zmysle § 420 písm. b/, e/ a f/ CSP.

12. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu do 30. júna 2016 považovala za vady zmätočnosti najzávažnejšie procesné nesprávnosti, ktoré bez ďalšieho viedli k zrušeniu napadnutého rozhodnutia (por. sp. zn. 1 Cdo 345/2014, 2 Cdo 43/2012, 3 Cdo 98/2005, 4 Cdo 344/2014, 5 Cdo 101/2015, 6 Cdo 292/2013, 7 Cdo 500/2014, 8 ECdo 259/2014). Aj za účinnosti novej právnej úpravy CSP je aktuálny právny názor, podľa ktorého prípustnosť dovolania nezakladá tvrdenie dovolateľa o existencii vady zmätočnosti, ale len zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (por. sp. zn. 1 Cdo 127/2012, 2 Cdo 609/2015, 3 Cdo 29/2016, 4 Cdo 133/2015, 5 Cdo 467/2014, 6 Cdo 5/2014, 7 Cdo 7/2016, 8 Cdo 450/2015).

13. Dovolatelia namietali vadu konania podľa § 420 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak ten, kto v konaní vystupoval ako strana nemal procesnú subjektivitu. V súvislosti s uvedenou vadou najvyšší súd uvádza, že procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti, inak len ten, komu ju zákon priznáva. Ak strana nemá procesnú subjektivitu, súd má povinnosť konanie zastaviť. Ak strana zomrie počas konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončí, súd posúdi podľa povahy sporu, či má konanie zastaviť alebo či v ňom môže pokračovať. V konaní súd pokračuje najmä vtedy, ak ide o majetkový spor. Súd rozhodne, že v konaní pokračuje s dedičmi strany, prípadne s tými, na ktorých podľa výsledku dedičského konania prešlo právo alebo povinnosť, o ktorú v konaní ide, a to len čo skončí konanie o dedičstve. Ak to povaha sporu pripúšťa, môže sa v konaní pokračovať aj pred skončením konania o dedičstve.

14. V danom prípade dovolatelia k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. b/ CSP tvrdia, že odvolací súd, ako aj súd prvej inštancie sa nedostatočne vysporiadali s námietkou nedostatku procesnej subjektivity osoby v žalobe označenej ako žalobca 1/ O. A., rod. S. (matka žalobcov i žalovaného 1/), ktorá nemala v čase začatia súdneho konania, t. j. dňa 11. septembra 2006, spôsobilosť byť účastníkom konania, keďže táto osoba ešte pred podaním návrhu na začatie konania zomrela dňa X. augusta XXXX a prvoinštančný súd s touto osobou konal. K čomu dovolací súd uvádza, že prejavom vady konania podľa § 420 písm. b/ CSP má byť skutočnosť, že súdy od podania žaloby (11. septembra 2006) konali s neexistujúcim žalobcom 1/, ktorý zomrel ešte pred podaním žaloby. K tejto dovolacej námietke dovolací súd poukazuje, že ide aj o odvolaciu námietku žalovaných, s ktorou sa odvolací súd aj náležite vysporiadal, keď uviedol: „V prejednávanej veci odvolací súd zistil, že uznesením 14C/205/2006-117 z 31.7.2013, právoplatným 10.9.2013, súd prvej inštancie konanie o žalobe žalobkyne 1/ O. A. zastavil po právnom posúdení podľa § 19, § 103, § 104 ods. 1 O.s.p. Zároveň z uznesenia Okresného súdu Košice - okolie 13D/580/2006, Dnot 101/2006 z 9.12.2008, právoplatného 29.6.2010 zistil, že dedičstvo po poručiteľke nadobudli jej deti K. S., rod. A., O. K., rod. A., I. N., rod. A., W. X., rod. A. a Q. A., ktorí aj pôvodne boli v žalobe označení ako žalobcovia a X. A., ktorý je označený ako žalovaný 1/. Okruh označených účastníkov sa po zastavení konania o žalobe O. A. ustálil a v tomto konaní o určenie nehnuteľností do dedičstva je správny. Právny názor žalovaných, že celé konanie, teda aj konanie o žalobe ďalších označených žalobcov mal súd zastaviť pre nesplnenie podmienok konania („chýbajúcu procesnú subjektivitu jedného z označených navrhovateľov tvoriacich nerozlučné spoločenstvo v čase podania návrhu“), je preto mylný a nesprávny, aj keď proti ich tvrdeniu o nerozlučnom spoločenstve, vzhľadom na predmet konania, nemožno namietat. Odvolací súd sa stotožnil so závermi súdu prvej inštancie pokiaľ ide o v konaní ustálený okruh strán sporu na strane žalobcov aj žalovaných, na ktorý nadväzuje aktívna a pasívna legitímácia sporových strán (teda kto je nositeľom hmotnoprávnych oprávnení a povinností). V konaní ide o nerozlučné spoločenstvo účastníkov, keďže z hmotnoprávnej povahy predmetu konania vyplýva, že nie je možné prejednať vec len voči niektorej zo strán, a práve preto tvoria žalobcovia na jednej strane a žalovaní na strane druhej v tomto konaní nerozlučné

spoločenstvo.“ (viď bod 21. rozsudku odvolacieho súdu). Citovanú argumentáciu odvolacieho súdu považuje dovolací súd aj vo väzbe na bod 13. tohto rozhodnutia za správnu, preto sa s ňou stotožňuje a uzatvára, že dovolateľmi namietaná vada konania bola odstránená skôr, než by stihla ovplyvniť priebeh a rozhodnutie prvoinštančného, či odvolacieho konania o návrhu žalobcov 1/ až 6/ O. A., rod. S. a spol., preto dovolacia námietka žalovaných týkajúca sa vady konania podľa § 420 písm. b/ CSP nie je dôvodná.

15. Dovolatelia ďalej namietali vadu konania podľa § 420 písm. e/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd. Argumentujú, že dovolací súd sa nevyrovnal s námietkou zaujatosti konajúceho sudcu prvej inštancie.

16. V súvislosti s posúdením opodstatnenosti tejto námietky dovolací súd poukazuje na rozhodnutie najvyššieho súdu publikované ako judikát R 59/1997, v zmysle ktorého neexistencia žiadneho rozhodnutia alebo existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci, nebráni dovolaciemu súdu pri skúmaní podmienok prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. g/ O.s.p., posúdiť túto otázku samostatne. Tento záver najvyššieho súdu je naďalej aktuálny vo vzťahu k § 420 písm. e/ CSP.

17. Sudca je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti (§ 49 ods. 1 CSP, resp. § 14 ods. 1 O.s.p.). Dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v procesnom postupe sudcu a v jeho rozhodovacej činnosti (§ 49 ods. 3 CSP, podobne § 14 ods. 3 O.s.p.). Strana má právo z dôvodov uvedených v § 49 uplatniť námietku zaujatosti (§ 52 ods. 1 CSP, resp. § 15a ods. 1 O.s.p.). V námietke zaujatosti musí byť okrem všeobecných náležitostí podania uvedené, proti komu smeruje, dôvod, pre ktorý má byť sudca vylúčený, kedy sa strana uplatňujúca námietku o dôvode vylúčenia dozvedela a dôkazy na preukázanie svojho tvrdenia, ktorých povaha to pripúšťa, okrem tých, ktoré nemôže bez svojej viny pripojiť. Na podanie (námietku), ktoré nespĺňa náležitosti podľa prvej vety, súd neprihliada; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá. Ustanovenia o odstraňovaní väd podania sa nepoužijú (§ 52 ods. 2 CSP). Námietku zaujatosti je potrebné uplatniť najneskôr do siedmich dní, odkedy sa strana dozvedela o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený. Na neskôr uplatnenú námietku zaujatosti súd neprihliada; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá (§ 53 ods. 1 CSP). Ak sa námietka zaujatosti týka len okolností, ktoré spočívajú v procesnom postupe sudcu alebo jeho rozhodovacej činnosti, súd na námietku zaujatosti neprihliada; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá (§ 53 ods. 3 CSP, podobne § 15a ods. 5 O.s.p.).

18. Dovolací súd akcentuje, že obsahom práva na prejednanie sporu pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania sporu pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prejednanie sporu nestranným súdom je len povinnosť prejsť každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03). V tejto súvislosti je nevyhnutné tiež zdôrazniť, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až § 58 CSP predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 Ústavy SR), možno sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania sporu skutočne iba výnimočne a z naozaj závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom, objektívne, nezaujato a spravodlivo. Samotný subjektívny názor strany (účastníka) konania, že v osobe určitého sudcu sú dané okolnosti vylučujúce ho z prejednávania a rozhodovania veci, nezakladá ešte bez ďalšieho dôvod pre legitímne obavy z jeho nestranného a nezaujatého rozhodovania.

19. V danom prípade pri námietke podľa § 420 písm. e/ CSP dovolatelia doslovne uvádzajú, že bez akéhokoľvek povšimnutia ostala namietaná zaujatosť konajúceho sudcu prvej inštancie. K uvedenej námietke dovolací súd uvádza, že zo súdneho spisu nevyplýva námietka dovolateľov voči konajúcej sudkyňi na súde prvej inštancie, námietka bola formulovaná až v odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie (č. l. 137 a nasl. súdneho spisu), na ktorú dovolací súd reagoval vo svojom rozsudku takto: „K námietke žalovaných, že vo veci konajúci sudca rozhodoval ako vylúčený sudca, odvolací súd udáva, že v priebehu konania žalovaní nevzniesli námietku zaujatosti proti zákonnej sudkyňi podľa v tom čase účinného ustanovenia § 15a O.s.p. Ich tvrdenie v odvolaní o tom, že vo veci konala vylúčená sudkyňa

nesplňa náležitosti námietky zaujatosti (aj z dôvodu, že námietku zaujatosti mohli uplatniť najneskôr na prvom pojednávaní vo veci, alebo do 15 dní odkedy sa mohli dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený). Na podanie, ktoré nespĺňa náležitosti námietky zaujatosti, súd neprihliadne.“ (bod 43. rozsudku odvolacieho súdu). Dovolací súd sa s touto argumentáciou odvolacieho súdu, ktorú považuje aj s ohľadom na body 16., 17. a 18. tohto rozhodnutia za správnu, stotožňuje. Jej správnosť umocňuje aj formulácia predmetnej námietky samotnými dovolateľmi v bode IV. dovolania (dovolatelia poukazujú na nerovnaké postavenie účastníkov, najmä v rámci chaotického dokazovania), z ktorej je zrejmé nespokojnosť dovolateľov s postupom súdu (sudcu) v rámci dokazovania v konaní o prejednávanej veci, ktorá okolnosť nemôže byť sama osebe dôvodom zaujatosti sudcu (§ 14 ods. 3 O.s.p., resp. § 49 ods. 3 CSP).

20. Na základe uvedeného dovolací súd pochybnosti žalovaných ohľadom nezaujatosti sudcu súdu prvej inštancie nepovažuje za také, ktoré by mohli mať právnu relevanciu a je toho názoru, že sú motivované tým, že nebolo rozhodnuté podľa ich subjektívnych predstáv. Hodnotenie správnosti súdneho konania vrátane dokazovania, resp. rozhodovania však nepatrí strane sporu (účastníkovi konania) a nemôže objektívne zakladať pochybnosti o nezaujatosti sudcu.

21. Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolatelia neopodstatnene tvrdia, že v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti uvedenej v § 420 písm. e/ CSP, preto prípustnosť dovolania v zmysle uvedeného ustanovenia z dôvodu, že rozhodoval vylúčený sudca (sudkyňa), nie je daná.

22. Dovolatelia tiež namietali zmätočnosť vady konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sú nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú túto procesnú vadu, sú: a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby (procesnou aktivitou) uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

23. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

24. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

25. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu - finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom sporovom konaní, potom už „postupom súdu“ nemôže byť ani časť rozhodnutia (jeho odôvodnenie), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol (por. sp. zn. 1 ECdo 10/2014, 3 Cdo 146/2013).

26. V súvislosti s námietkou dovolateľov o porušení ich práva na spravodlivý proces pochybením súdu prvej inštancie v rámci rozhodnutia o návrhu na zmenu žalobného petitu, resp. pochybnosti o zmene skutkových okolností (skutkového stavu), či nedoručenie návrhu na zmenu žalobného petitu dovolateľom, dovolací súd vzhľadom na obsah spisu uvádza, že o návrhu žalobcov na zmenu žalobného petitu doručenom na súd prvej inštancie 28. mája 2013 (č. l. 110 súdneho spisu) rozhodol tento súd uznesením z 31. júla 2013 č. k. 14C/205/2006-115 s použitím § 95 ods. 1 O.s.p. pripustením zmeny návrhu v znení špecifikovanom vo výroku tohto uznesenia. Uvedené uznesenie prevzal ako splnomocnený zástupca žalovaného I/ a 3/ podľa plnomocenstva z 12. septembra 2012 (č. l. 109

súdneho spisu) žalovaný 2/ dňa 15. augusta 2013 (viď doručenka na druhej strane č. l. 118 súdneho spisu). Citované rozhodnutie o zmene nie je a ani nemôže byť predmetom dovolacieho prieskumu. Najvyšší súd (ktorý ani nie je súdom skutkovým, viď § 442 CSP) pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je oprávnený preskúmať ani správnosť postupu súdu pri aplikácii § 95 O.s.p., teda v konečnom dôsledku správnosť jeho rozhodnutia o pripustení zmeny žaloby. I d e t u o výsledok vnútorného presvedčenia súdu a jeho myšlienkového postupu, v danom prípade okresného súdu, keď žalovaní ani neboli oprávnení napadnúť odvolaním správnosť tejto úvahy, lebo odvolanie proti uzneseniu, ktorým sa pripustila alebo nepripustila zmena žaloby, nebolo prípustné (§ 202 ods. 3 písm. f/ O.s.p.). Ani dovolací súd, posudzujúci prípustnosť dovolania z hľadiska možnosti výskytu procesnej vady konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP, tak nemohol prehodnocovať správnosť tejto úvahy. Ohľadom tvrdenia dovolateľov, že im nebol doručený návrh na zmenu žalobného petitu, dovolací súd len poznamenáva, že zo zápisnice o pojednávaní na súde prvej inštancie dňa 5. decembra 2013 vyplýva opak, podľa protokolácie: „právny zástupca navrhovateľov krátkou cestou doručuje splnomocnenému zástupcovi odporcov v l. a 3. rade návrh na zmenu návrhu zo dňa 28. mája 2013 z č. l. 110“ (č. l. 123 súdneho spisu).

27. V súvislosti s námietkou dovolateľov o porušení ich práva na spravodlivý proces pochybením odvolacieho (i prvoinštančného súdu) v procese dokazovania najvyšší súd už podľa predchádzajúcej právnej úpravy dospel k záveru, že dôvodom znemožňujúcim realizáciu procesných oprávnení účastníka konania (a v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. zakladajúcim prípustnosť dovolania) nebolo nedostatočné zistenie rozhodujúcich skutkových okolností, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (porovnaj judikáty R 37/1993, R 42/1993, R 125/1999 a rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010, 2 Cdo 29/2011, 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 268/2012, 3 Cdo 108/2016, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011, 7 Cdo 38/2012). Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, táto skutočnosť ale sama osebe prípustnosť dovolania v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. nezakladá (tu por. napr. uznesenia dovolacieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010 a 2 Cdo 29/2011). Aj keď súd v procese dokazovania nevykoná dokazovanie určitým dôkazným prostriedkom takým spôsobom, ktorý predpisuje zákon, dochádza taktiež „len“ k tzv. inej, v ustanovení § 237 ods. 1 O.s.p. neuvedenej vade (tu por. napr. uznesenie dovolacieho súdu v jeho veci sp. zn. 3 Cdo 266/2009). Podľa právneho názoru dovolacieho súdu ani po novej právnej úprave civilného sporového konania, ktorá nadobudla účinnosť 1. júla 2016, nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP postup súdu v procese zisťovania skutkových podkladov pre rozhodnutie, nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu. Na základe uvedeného je vyššie uvedená námietka dovolateľov nedôvodná.

28. K tvrdeniu o porušení práv dovolateľov v zmysle § 118 ods. 4 O.s.p. postupom súdu prvej inštancie tým, že im „nebolo umožnené právo záverečnej reči“ dovolací súd poukazuje na v tom čase účinnú dikciu § 118 ods. 4 veta prvá O.s.p., podľa ktorej platilo, ak sa pojednávanie neodročuje, pred jeho skončením súd vyzve účastníkov, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci. Z uvedeného ustanovenia vyplývala jednak procesná povinnosť súdu vyzvať účastníkov na zhrnutie ich návrhov a vyjadriť sa k dokazovaniu i právnej stránke veci, jednak tomu zodpovedajúce procesné oprávnenie účastníka na „záverečnú reč“. V nej môžu účastníci (ich zástupcovia) zhrnúť svoje návrhy, vyjadriť svoj návrh na vykonané dokazovanie z hľadiska jeho úplnosti, zákonnosti a hodnotenia jednotlivých dôkazov. Vyjadriť sa môžu tak k skutkovej, ako aj právnej stránke veci. Takéto zhrnutie a vyjadrenie nemusí predniesť osobne účastník konania, môže ho za neho predniesť jeho zástupca. Podstatný obsah tohto zhrnutia a vyjadrenia treba uviesť do zápisnice o pojednávaní. Spravidla je na toto zhrnutie a vyjadrenie vyzvaný žalobca pred žalovaným, je však na úvahe predsedu senátu, kedy účastníkov vyzve, aby ho predniesli, a v akom poradí im udelí slovo. Záverečným zhrnutím a vyjadrením nie je len ten procesný úkon účastníka (jeho zástupcu), ktorý je takto označený aj formálne. Je ním i bez tohto formálneho označenia aj iný, na záver pojednávania urobený procesný úkon účastníka (jeho zástupcu), ktorým zhrňuje svoje návrhy, vyjadruje sa k dokazovaniu a k právnej stránke veci (viď napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 411/2013).

29. V danom prípade bol „skutkovým“ súdom (vykonávajúcim dokazovanie) súd prvej inštancie, lebo dovolací súd rozhodoval vo veci samej bez nariadenia pojednávania. V takejto procesnej situácii mali dovolatelia vytvorenú reálnu príležitosť uvedený nedostatok v konaní pred súdom prvej inštancie namietat' v nimi podanom odvolaní, ktorú možnosť aj využili a dovolací súd sa touto námietkou aj

náležite zaoberal (viď body 33. až 38. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu). Obsah zápisnice o pojednávaní súdu prvej inštancie z 5. decembra 2013 (č. I. 122 a nasl. súdneho spisu) nesvedčí o tom, že by súd nerešpektoval § 118 ods. 4 veta prvá O.s.p., i keď formálny úkon zo strany súdu - výzva súdu na „záverečné reči“ v zápisnici obsiahnutý priamo nie je, ale návrhy na doplnenie zápisnice, ani námietky proti jej zneniu splnomocnený zástupca dovolateľov nevzniesol. Neopodstatnená je preto námietka dovolateľov, že im súd odňal právo na „záverečnú reč“.

30. Dovolací súd v súvislosti s námietkou dovolateľov o porušení § 420 písm. f/ CSP nedostatočným a nepresvedčivým odôvodnením rozhodnutia odvolacieho súdu akcentuje, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné atribúty spravodlivého súdneho procesu, a táto skutočnosť jednoznačne vyplýva z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Z judikatúry tohto súdu vyplýva, že na taký argument strany sporu, ktorý je pre rozhodnutie podstatný a rozhodujúci, sa vždy vyžaduje špecifická odpoveď (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A, s. 12, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B; Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997; Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998). Podľa konštantnej judikatúry Ústavného súdu SR (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04) „súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR je aj právo účastníka na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany; t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takémuto uplatneniu“. Dovolací súd poukazuje aj na doterajšiu judikatúru najvyššieho súdu - R 111/1998, R 2/2016, ako aj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 364/2015, II. ÚS 184/2015, III. ÚS 288/2015 a I. ÚS 547/2016, v zmysle ktorých nedostatok odôvodnenia rozhodnutia (nepreskúmateľnosť) bol považovaný len za vlastnosť rozhodnutia súdu, ktorý zmätočnosť rozhodnutia nezakladá. Právna veta zjednocujúceho stanoviska R 2/2016 znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“. Zmeny v právnej úprave dovolania a dovolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu tohto stanoviska nedotkli, preto ho treba považovať aj naďalej za aktuálne.

31. Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade obsah spisu nedáva žiadny podklad pre uplatnenie druhej vety stanoviska R 2/2016, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne len celkom ojedinelých (extrémnych) prípadov, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri napríklad Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009, prípadne Ryabykh proti Rusku z roku 2003). V posudzovanej veci s ú v dovolaní napadnutom rozhodnutí odvolacieho súdu (obsah ktorého nemožno posudzovať izolovane od rozsudku súdu prvej inštancie, lebo prvoinštančné a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok - viď rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08) zreteľne vysvetlené jeho podstatné dôvody, uvedené ustanovenia, ktoré súd aplikoval a z ktorých vyvodil svoje právne závery, ako i vysvetlené právne úvahy, ktorými sa pri rozhodovaní riadil. Prijaté právne závery sú primerane odôvodnené spôsobom zodpovedajúcim § 393 ods. 2 CSP (predtým § 157 ods. 2 O.s.p.). Za procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nemožno považovať to, že dovolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľov. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania (II. ÚS 76/07). Podľa názoru dovolacieho súdu dal dovolací súd v danom spore odpoveď na tie otázky, ktoré boli z jeho hľadiska relevantné pre rozhodnutie o odvolaní, ale aj náležite reagoval na odvolacie námietky dovolateľov.

32. V súvislosti s námietkou dovolateľov o nepresvedčivosti rozsudku odvolacieho súdu, pretože zásada uvádzaná v bode 39. jeho odôvodnenia je z pohľadu vyšších súdnych autorít (nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 151/2016) posudzovaná odlišne, a to s prihliadnutím na rešpektovanie dobromyseľnosti pri nadobúdaní vlastníctva k pozemku, resp. zásadu dobrej viery poskytovanú súdmi pri spochybňovaní vlastníctva prevodcu, dovolací súd uvádza, že uvedená námietka súvisí s právnymi posúdením predmetného sporu. K čomu akcentuje, že ani za účinnosti CSP nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP to, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu (prípadne) spočíva na nesprávnych právnych záveroch (porovnaj najmä judikáty R 54/2012 a R 24/2017). Aj z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že iba skutočnosť, že dovolateľ sa s právnym názorom všeobecného súdu nestotožňuje,

nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti rozhodnutia odvolacieho súdu (napr. I. ÚS 188/06).

33. Vychádzajúc z vyššie uvedeného dovolateľa tak neopodstatnene namietali existenciu vady v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Dovolací súd môže len konštatovať, že dovolateľom nebolo znemožnené uskutočňovať im patriace práva v takej miere, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP, preto dovolací súd ich dovolanie v tejto časti (body 22. až 32. tohto rozhodnutia) ako neprípustné odmietol.

34. Dovolací súd pre úplnosť dodáva, že pri posudzovaní práva na spravodlivý proces je potrebné zohľadniť aj možnosť účastníka korigovať nesprávny postup súdu. Aj v prípade posudzovania „odňatia možnosti konať pred súdom“ podľa § 237 písm. f/ O.s.p. súd zohľadňoval procesnú zodpovednosť strán sporu. Podľa vtedajšej judikatúry dôvodom dovolania nemôže byť akékoľvek odňatie možnosti konať pred súdom; súdna prax zaujala k tejto otázke zužujúci výklad. „Podmienka prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. nie je splnená v prípade, že sa účastníkovi odňala možnosť konať pred súdom pre časť konania do takej miery, že účastník následne mohol uplatniť svoj vplyv na výsledok konania napr. tým, že mohol podať proti rozsudku, ktorý mu bol riadne doručený, odvolanie (R 39/1993).“ V danom prípade vo svojom riadnom opravnom prostriedku žalovaní využili možnosť uplatniť svoj vplyv na konanie, a to vyjadrením sa nielen k vecnej správnosti napadnutého rozhodnutia, ale aj k tvrdeným procesným vadám, s ktorými sa dostatočne v dôvodoch svojho rozhodnutia vysporiadal už odvolací súd.

35. Najvyšší súd vyššie uvedené dopĺňa poukázaním na konštatovanie Ústavného súdu SR v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 196/2014 (ktoré sa síce týkalo právneho stavu do 30. júna 2016, je však naďalej aktuálne), v zmysle ktorého prípadný nedostatok riadneho odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia, nedostatočne zistený skutkový stav alebo nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu zmatečnosti.

36. V súvislosti s námietkou dovolateľov v zmysle § 420 písm. f/ CSP a jeho nesúhlasom s výrokom odvolacieho súdu o trovách konania, dovolací súd akcentuje podmienku prípustnosti v zmysle citovaného ustanovenia, ktorou je rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, čo nie je daný prípad. Vecou samou nie je rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania (o náhrade trov konania) a ani konečným rozhodnutím vo veci samej (viď publikáciu Civilný sporový poriadok, Komentár, C. H. Beck, Praha, 2016, str. 1354 a 1355). Prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 CSP preto v tejto súvislosti vyvodit' nemožno.

37. Na záver pre úplnosť, pokiaľ dovolatelia poukazujú na súdne konanie vedené na Okresnom súde Košice - okolie pod sp. zn. 14C/82/2009, v ktorom sa prejednáva vec totožná s vecou prejednávanou v tomto konaní, pre rovnaký skutkový základ a možnosť prekážky litispendencie, dovolací súd odkazuje na rozhodnutie najvyššieho súdu zo 17. marca 2016 sp. zn. 4 Cdo 855/2015, kde dovolací súd totožnú námietku dovolateľov s odvolaním sa na konanie na Okresnom súde Košice - okolie pod sp. zn. 14C/205/2006 uzavrel, že predmetom konania sú iné nehnuteľnosti a konanie na Okresnom súde Košice - okolie vedené pod sp. zn. 14C/205/2006 netvorí prekážku litispendencie vo vzťahu ku konaniu vedenému na tom istom súde pod sp. zn. 14C/82/2009.

38. Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie žalovaných nie je podľa § 420 písm. b/, e/ a f/ CSP prípustné, preto ich dovolanie odmietol podľa ustanovenia § 447 písm. c/ CSP bez toho, aby skúmal vecnú správnosť napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu.

39. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

40. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.